

Bildkonstnärnsfondens motivering att tilldela
Johanna Billing årets Stora stipendium:

Johanna Billing har sedan 90-talet producerat konstnärliga projekt som kopplar samman video, musik, rytmer och koreograferade situationer. Hennes konstnärliga praktik visar på en mångfald av metoder samtidigt som hon med en specifik poetik förbinder det känslomässiga med det konceptuella. Johanna Billing betraktar verkligheten och skapar nya sätt att hantera den, med generositet erbjuder hon och delar med sig av sätt att se. Hennes verk har visats flitigt på internationella konstnärliga arenor som Documenta, Venedigbiennalen och Istanbulbiennalen. Johanna Billing har en omfattande bokproduktion och har också släppt vinylskivor som en del av sitt konstnärliga arbete.

Hur ska vi hur?

Anteckningar om iscensatta studier¹

Målarfärg, stolar, mat, elljus och neonljus, rök, vatten, gamla strumpor, en hund, filmer, tusen andra saker [...] Lukten av mosade jordgubbar, ett brev från en vän, eller en annons för Drano; tre knackningar på ytterdörren, en repa, en suck, eller en röst som föreläser utan slut, en bländande staccato-blixt, ett plommonstop – allt blir till råmaterial för denna nya konkreta konst.

Allan Kaprow, ”The Legacy of Jackson Pollock” 1958

Sedan slutet på 1990-talet har den svenska konstnären Johanna Billing (f. 1973), utbildad som skulptör på Konstfack i Stockholm innan hon gick över till foto och film, använt video för att skapa projekt som är både poetiska och stillsamt politiska. Genom sina alltmer avancerade produktioner som iscensätter intima situationer (samtal, vardagshandlingar, sång) med minutiös dokumentation och presentation undersöker Billing samtidens personliga och mellanmännskliga dimensioner. Verken, som omsorgsfullt orkestreras, loopas och visas i minimala installationer, genomsyras av en rik kosmologi som springer ur konstnärens långvariga kopplingar till indieband, DIY-rörelser, dansgrupper och konstskolor; hon har i återkommande samarbeten med musiker och andra deltagare arrangerat och framfört covers på bortglömda låtar från tidigare årtionden. Mer än att bara vara ”soundtrack”, sätter dessa valda stycken känslan och tonen för de intima, gåtfulla vinjetter som utspelar sig i medborgarhus, skolor, sommarläger och bostadsområden.

Johanna Billing på scen i ett av sina verk, 2019.

Johanna Billing fokuserade inledningsvis på sin ungdoms strukturer och institutioner, med diskreta referenser till det borttynande nordiska välfärdssystemet och kvarlevorna från 1960-talets protest-generation. Som hon noterade i början på 2000-talet kändes det snudd på förbjudet att föra in politiska teman i konsten som kommunicerade genom existentiell eller emotionell kraft. Hennes respons (där hon arbetade nästan som en slags antropolog eller sociolog, registrerande och förstorande av små gester i filmisk skala) utmärker sig för det meditativa tempot och detaljrikedomen, och påminner om stillsamma passager i Becketts pjäser eller Godards, Pasolinis och Cassavetes narrativa filmer.

Johanna Billing i ett av sina verk, 2019.

Project for a Revolution (2000) handlar om en grupp lakoniska svenska tjugoplussare som sitter förväntansfullt tysta i ett klassrum, varvat med klipp på en obevakad kopiator som spottar ut tomma ark. I *Where She Is At* (2001) ser vi ung kvinna som står tvekande högst upp i ett hopp-torn på *Ingierstrandbadet* i utkanten av Oslo, den en gång rivningshotade modernistiska badanläggningen från 1930-talet. Dessa projekt, fascinerande, tunga av tystnad och atmosfär, upprepade i ändlösa loopar, skildrar i tysthet hur ett bredare experiment i socialdemokrati vittrar bort – det som skapat parker, modernistisk arkitektur och subventionerad utbildning – och dröjer sig samtidigt kvar vid den lågmälda och anspråkslösa stämningen i de utrymmen där förvaltningsarbetet äger rum.

Under 2000-talets första år, medan hennes filmer cirkulerade på allt fler internationella konsthallar, museer och biennaler, fortsatte Billing att skildra dessa teman i bredare sammanhang, ofta genom att kombinera tvetydiga ”situationer” med mångfacetterade musikaliska tolkningar. *Magical World* (2005) visar ett kulturcentrum i Zagreb där kroatiska barn övar in en komposition av Rotary Connection från 1968; i *This is How We Walk on the Moon* (2007) lär sig en grupp skotska musiker att segla i Edinburghs hamn medan en omarbetning av Arthur Russells låt med samma namn framförs. *Pulheim Jam Session* (2015) kombinerar video från en improviserad pianoföreställning i en lada med en trafikstockning som konstnären iscensatte i Tyskland – en blinkning till bilkulturen som växte fram med förorterna under 1970-talet (och en legendarisk pianokonsert med Keith Jarrett). Och nyligen bjöds konstnären in av Bristol Grammar School, en engelsk oberoende skola som grundades 1532, för att föreviga dess nybyggda scenkonstcenter. Resultatet blev en tjugosju minuter lång film, *Each Moment Presents What Happens* (2021), som följer skolans elever i deras återskapande av *Theater Piece No.1*, ett event som hölls under ledning av kompositören John Cage på Black Mountain College 1952 och nu är känt som världens första ”happening”.

Samtidigt som dessa senare filmer är resultatet av offentliga uppdrag (inbjudningar att iscensätta deltagande evenemang som utforskar synliggörandet av det privata och dess publika sammanhang) har de fått Billing att återvända till platserna från hennes uppväxt. I ett projekt producerat av Statens konstråd samarbetade konstnären med Mix Dancers, en hiphop-dansgrupp från Råslätt (en förort till Billings hemstad Jönköping) på filmen *In Purple* (2019) – där unga dansare bär skivor av lila glas på sin väg genom ett modernistiskt bostadsområde och som ställer frågor om den institutionella hälsan hos små ideella organisationer och samhällsföreningar. I alla dessa verk förmedlas individuell och kollektiv aktion genom en självreflexiv cinematisk process (kameror som filmar kameror, nyanserat montage) som balanserar mellan det dokumentära, fiktiva och performativa.

Johanna Billing i ett av sina verk, 2019.

Det kan vara frestande att se Billings filmer som en referens till inåtvänd känslomässighet (eller till och med nostalgi) riktad mot barndomens upplevelser, men konstnärens intresse för individers och samhällets strukturer framgår ännu tydligare. Hennes projekt är existentiella – de undersöker vad det innebär att vara människa i en kultur som värdesätter individuell prestation och professionalisering, och som ofta okritiskt hyllar en utbredd uppfattning om ”kreativa uttrycksätt”. Hennes ”situationer” fungerar som ett pedagogiskt verktyg som överbryggar klyftan mellan det kända och det okända – där gester och handlingar samtidigt *lärs av och lärs om* – en föreställning där improvisation blir till ett sätt att navigera i livet. Även ”föreställning” är ett formbart begrepp: medan vi ser en improviserad rörelse i en dansföreställning påminns vi om att vi även ”föreställer” någon i våra vanliga jobb, någon som ska granskas i regelbundna ”utvecklingssamtal.” I Johanna Billings filmer överlappar dessa associationer med varandra och får oss att undra hur en ”iscensatt” situation, t.ex. en låt, en gruppaktivitet eller ett förtroligt samtal, kan fungera som ett produktivt avbrott från modernitetens obevkliga alienation.

¹. Den här essäns titel kommer från konstnären och Bauhausstudenten Xanti Schawinsky (1904–79), vars verk ”Stage Studies” som producerades på Black Mountain College i slutet på 1930-talet, lärde studenterna att använda scenen som pedagogiskt verktyg. För deras samarbete och fortsatta intresse för mitt skrivande under flera projekt tackar jag Johanna Billing liksom Volker Zander, som har gett ut många av Johanna Billings soundtracks på vinyl och hade vänligheten att presentera mig för konstnären för över femton år sedan.

Sådana strategier ställer oundvikligen frågor om utbildning och kreativitetens instrumentalisering. *Hur ska vi undervisa i konst? Hur ska vi undervisa? Hur ska vi... hur?* Billings filmer behandlar de två första frågorna och relaterar till pedagogisk diskurs och den moderna konstens, musikens och scenkonstens underjordiska historia. Men för att parafrasera Cage är det som kallas poesi ofta reducerat till innehåll. Genom projektet *Each Moment Presents What Happens* har konstnären fogat in en bängstyrig föreställning i en välordnad läroplan där konsten (och ett odefinierat begrepp om ”kreativa uttrycksätt”) blir ett löfte om att förvandla eleverna till välanpassade och demokratiska medborgare. *Each Moment...* uppförs i ett kulturellt klimat där kreativiteten instrumentaliseras (och ibland även kommersialiseras) och tvingar därför fram en konfrontation med de odefinierbara stunder där inga instruktioner ges och där möjligheten att misslyckas är överhängande. Den bestående relevansen (och poetiken) hos sådana filmer är att de undviker fällorna i de två första frågorna och istället koncentrerar sig på den tredje, samtidigt som de pekar mot detta ”hur” i den öppna frågan *”hur ska du...?”* Liksom i nästan alla Johanna Billings filmer kommer det pågående projektets sanna glädje från att bevitna detta *hur* – stunderna där eleverna omtolkar ett historiskt skeende i ett nytt framträdande som de själva står för, och då växer ur sin tvekan och tar sig rätt till stundens agens genom tolkning och lek.

Johanna Billing i ett av sina verk, 2019.

Med sitt senaste projekt uppdaterar Johnna Billing Kaprows lista med några aningar om vad det betyder att existera i det tjugoförsta århundradet och samtidigt hitta en väg genom ett universum av nedärvda sånger och strukturer – talismaner som hjälper oss på väg genom detta *hur*. Flyttkarlar flyttar pianon, vi stirrar på ingenting där vi sitter i bilköer, vi lägger böcker och pamfletter på hög och måste uthärda dånet av kopiatorn. Vi lever våra liv i bibliotek, offentliga kontorsmiljöer och skolmatsalar; vi upplever tafatheten och tillfredsställelsen av att lära sig en ny knut, melodi eller dansrörelse. En elev som repeterar en av Cages föreläsningar stakar sig och lär sig till slut ett nytt ord. Sådana ögonblick och yttranden är inte slumpmässiga utan istället en ledtråd som visar på hur upprepning och återskapande – vare sig vi förstår det som ”covers” av låtar och historiska händelser, eller som att upprepade gånger titta på hennes filmloopar – är centralt för Johanna Billings konstnärskap och vårt strukturerande av oss själva när vi lär oss hur vi ska hur.

James Merle Thomas

James Merle Thomas är forskare och curator i Philadelphia. Han är för närvarande Senior Fellow på Aspen Institute och arbetar där som rådgivare för globala initiativ inom konst och kultur; han tjänstgjorde 2021-22 som den första föreståndaren för Resnick Center for Herbert Bayer Studies, ett museum och forskningscenter om arvet efter konstnären och designern Herbert Bayer. Innan han började arbeta på Aspen Institute var Thomas professor i konsthistoria på Temple University. Han är en produktiv författare och samarbetspartner som har producerat utställningar, biennaler, publikationer och kreativa projekt i olika internationella sammanhang ända sedan 2004.

James Merle Thomas i ett av sina verk, 2019.

Produktionsfotografier (fotograf från inspelning. *Make it Happen; On Tour*, 2000 (Johanna Billing), *You Don’t Love Me Yet*, 2003 (Emanuel Almborg), *Project for a Revolution*, 2000 (Johanna Löwenhamn), *Magical World*, 2005 (Johanna Billing), *This is How We Walk on the Moon*, 2007 (Johanna Billing), *I’m Lost Without Your Rhythm*, 2009 (Lavinia German), *In Purple*, 2019 (Jenny Lindberg), *I’m Gonna Live Anyhow Until I Die*, 2012 (Lauren Brincat), *Pulheim Jam Session*, 2015 (Sigrid Marie Luise Lange, Lauren Brincat), *Each Moment Presents What Happens*, 2021 (Andrew Jones, Johanna Billing).

1993 Bildkonstnären Ola Billgren
1994 Fotografen Anders Petersen
1995 Bildkonstnären Ulrik Samuelson
1996 Bildkonstnären Cecilia Edefalk
1997 Formgivaren Jonas Bohlin
1998 Bildkonstnären Marie-Louise Ekman
1999 Silversmeden Vivianna Torun Bülow-Hübe
2000 Bildkonstnären Elis Eriksson
2001 Bildkonstnären Ann-Sofi Sidén
2002 Bildkonstnären Dan Wolgers
2003 Formgivaren och konsthantverkaren Ingegerd Råman
2004 Fotografen Dawid (Björn Dawidsson)
2005 Tecknaren Joakim Pirinen
2006 Filmskaparen Gunvor Grundell Nelson
2007 Bildkonstnären Jan Häfström
2008 Keramikern och formgivaren Signe Persson-Melin
2010 Bildkonstnären Lars Englund
2011 Modeskaparen Sandra Backlund
2012 Fotografen Gerry Johansson
2013 Bildkonstnären Eva Löfdahl
2014 Keramikern och formgivaren Per B Sundberg
2015 Bildkonstnären Nathalie Djurberg
2016 Möbelformgivaren och inredningsarkitekten Åke Axelsson
2017 Bildkonstnären Jarl Ingvarsson
2018 Bildkonstnären Ann Edholm
2019 Konstnären och serieskaparen Liv Strömquist
2020 Bildkonstnären Henrik Håkansson
2021 Bildkonstnären Gittan Jönsson

Bildkonstnärerna i Bildkonstnärernas förbund, 2022.

Bildkonstnärnsfonden delar sedan 1993 ut ett Stort stipendium till en aktiv bild- eller formkonstnär som med en mycket hög konstnärlig kvalitet har stor betydelse för nya generationer av konstnärer.

Bildkonstnärerna i Bildkonstnärernas förbund, 2022.

Ansvarig utgivare: Mika Romanus
© Text: James Merle Thomas. Fotografi (porträtt): Julia Hetta. Art director: Greger Ulf Nilson
Tryck: Narayana Press, Odder, Danmark, 2022

 Konstnärsnämnden
The Swedish Arts Grants Committee

Maria skolgata 83, 118 53 Stockholm. Tel: 08 -506 550 00
info@konstnarsnamnden.se www.konstnarsnamnden.se

